

Nyugat-magyarországi Egyetem
Erdőmérnöki Kar

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**Környezeti hatásvizsgálatok támogatása
információs rendszerekkel**

Elekné Fodor Veronika

Sopron
2016

Doktori Iskola: Kitaibel Pál Környezettudományi
Doktori Iskola

Vezető: Prof. Dr. Kolláth Zoltán

Program: K1 Bio-környezettudomány alprogram

Vezető: Prof. Dr. Albert Levente

Tudományos témavezető: Dr. Pájer József

Tudományos háttér, célkitűzés

Egyes létesítmények vagy műveletek megvalósítása, felhagyása illetve jelentős bővítése előtt – meghatározott feltételek teljesülése esetén – jogilag kötelezően, olykor pedig a megelőzés és elővigyázatosság elve értelmében jogszabályi kötelezettség nélkül is ajánlatos környezeti hatásvizsgálatot végezni. A környezeti hatásvizsgálatok száma évről évre nő. Magyarországon az 1994-97 közötti időszakban évente átlagosan 10 %-kal nőtt a hatóságokhoz benyújtott hatástanulmányok száma. 1997-ben már több mint 500 tanulmány készült (PÁJER 2001), 2005-re pedig ez a szám már meghaladta a 750-et (CSEH ET AL. 2007).

A környezeti hatásvizsgálat egy olyan eljárás, amelynek feladata meghatározott emberi tevékenységek, illetve azok produktumai következtében várható környezeti hatások feltárása, a bekövetkező változások értékelése és bemutatása azzal a céllal, hogy a döntések meghozatalában érvényesüljenek a környezeti követelmények (PÁJER 1998).

Általánosságban a hatásvizsgálat információgyűjtő-elemző folyamat, amelyhez naprakész, beszerezhető és releváns adatokra van szükség a megfelelő eredmények elérése érdekében. Ennek fontosságát és szükségességét hangsúlyozzák a környezeti hatásvizsgálatok alapelvei is (pl. teljeskörűség, komplex és koncentrált vizsgálat), hiszen az egyes alapelvek magvalósulása csak kellő mennyiségű és minőségű adatállomány ismeretében teljesülhet.

A szerző célként tűzte ki a környezeti hatásvizsgálatok primer adatszükségletének, valamint a kutatás szempontjából lényegesnek tekinthető hazai környezeti információs rendszerek és adatbázisok adattartalmának, elérhetőségének és az adatok aktualizáltságának feltárását. Vizsgálta, hogy a környezeti hatásvizsgálatok során a környezeti elemek állapotának bemutatásához illetve a várható

hatások becsléséhez milyen környezet-leíró primer adatok szükségesek és elégségesek. Feladatának tekintette egy olyan adatjegyzék létrehozását, amely tartalmazza a környezeti hatásvizsgálat során a legtöbb esetben szükséges adatokat, valamint alapot jelenthet a hatásvizsgálat adatgyűjtési folyamatának támogatását célzó útmutató kidolgozásához.

A disszertáció a környezeti hatástanulmányok általános adatigényével foglalkozott, nem tért ki a speciális szakterületi eljárások igényére, mint például a hatásterjedést becslő modellezési eljárások adatszükségletére.

A kutatás az alábbi kérdésekre kereste a választ:

1. Milyen konkrét előírások találhatók a hazai vagy a külföldi szakirodalomban illetve a jogrendszerben a környezeti hatásvizsgálatok valamint a környezeti információs rendszerek kapcsolódó adattartalmára vonatkozóan?
2. A hatásvizsgálat mely szakasza vagy szakaszai igényelnek olyan adatokat, amelyek – feltételezhetően – elérhetőek lehetnek környezeti adatbázisokból?
3. Megadható-e egy olyan – a környezeti hatásvizsgálatok elvégzését támogató – adattartalom, amely a környezeti hatásvizsgálatok során általánosan alkalmazható? Ha igen, milyen adatokat kell tartalmaznia?
4. Milyen mértékben és milyen környezeti információs rendszereket használnak a környezetvédelmi szakértők hatásvizsgálati munkájuk során?

5. Milyen adattartalommal rendelkeznek azok a hazai információs rendszerek, amelyek a környezeti hatásvizsgálathoz potenciálisan adatot szolgáltathatnak?
6. Milyen mértékben alkalmazhatóak a környezeti hatásvizsgálatok elkészítése során az információs rendszerek?
7. Milyen fejlesztések szükségesek az információs rendszerek és adatbázisok jobb működéséhez, illetve a hatékonyabb adatátvételhez?

Alkalmazott módszerek

A szerző tanulmányozta a környezeti hatásvizsgálatokra vonatkozó közösségi (EU) és hazai jogszabályok adattartalomra vonatkozó előírásait, feltárta a hatásvizsgálat adatigényével kapcsolatos szakirodalmat, valamint elkészült tanulmányok – előzetes vizsgálati dokumentációk, környezeti hatástanulmányok – dokumentum-elemzését végezte el.

A vizsgálat során azokat az általános primer adatokat azonosította, amelyek alkalmazását előírják a jogszabályok, illetve amelyeket a környezeti hatástanulmányok esetében a tanulmányokat készítő szakértők ténylegesen alkalmaztak. Ennek alapján általános adatjegyzéket állított össze, amelyben csak azok az adatmezők szerepelnek, amelyek a statisztikai kiértékelés alapján a vizsgált hatástanulmányokban legalább 75%-os gyakorisággal fordultak elő.

A szerző feltárta a releváns adatbázisok és információs rendszerek adattartalmát, valamint vizsgálta az adatátvitel lehetőségét. A környezeti hatásvizsgálatok szempontjából azokat a környezet-leíró adatbázisokat és információs rendszereket tekintette relevánsnak, amelyek az egyes környezeti elemekre vonatkozóan primer környezeti adatokkal szolgálhatnak. A vizsgálatba vont adatbázisok, információs rendszerek kiválasztásában elsődleges követelménynek az országos lefedettségű adattartalmat, az állami felügyeletet, és az egyszerű hozzáférést tekintette. Az információs rendszerek alkalmazásának vizsgálatához, valamint azok értékeléséhez a szerző kérdőíves kutatást végzett.

A szerző összevetette a környezeti hatásvizsgálat által igényelt adatok általános jegyzékét az információs rendszerek adattartalmával, és kimutatta az átfedés mértékét. Az adatigény teljesíthetőségét az adatbázisokból való lekérdezéssel vizsgálta.

A kapott eredmények alapján útmutatót dolgozott ki, amely tartalmazza az adatátvitelre ajánlott adatok körét, jellemzőit és forrását. A kutatás eredményeit egy konkrét esettanulmányon keresztül tesztelte.

A szerző meghatározta egy lehetséges térinformációs rendszer létrehozásához szükséges objektum osztályokat, csoportokat és típusokat. Az esettanulmány alapján minta rendszertervet dolgozott ki. A rendszerterv elméleti modelljében meghatározta az adatmodell környezeti objektumait, a logikai modellben megadta az objektumok geometriai- és attribútum adatait.

Új tudományos eredmények (Tézisek)

1. A szerző 16 olyan Magyarországon működtetett információs rendszert és adatbázist azonosított, amely támogathatja a környezeti hatásvizsgálatok adatigényét. Vizsgálatai alapján igazolta, hogy az információs rendszereket a hatásvizsgálatot végzők csak kis mértékben (20%) használják, azonban szinte egyöntetűen (96%) igénylik az adatátvitel lehetőségeinek bővítését.
2. 62 db hatástanulmány tartalomelemzésével megállapította a szerző, hogy a környezeti hatásvizsgálat szakaszai közül az alapállapot felvétele igényli és teszi lehetővé a központilag gyűjtött, primer adatok felhasználását.
3. Igazolta, hogy összeállítható egy, a környezeti hatásvizsgálatok során általánosan alkalmazható adatjegyzék. A környezeti hatástanulmányok kiértékelése, valamint a szakirodalom és jogszabályi előírások vizsgálata alapján meghatározta, továbbá jegyzékbe foglalta azokat a primer környezeti alapadatokat, amelyek a környezeti állapot jellemzéséhez szükségesek.
4. A szerző a környezeti hatástanulmányok adatigényének illetve a környezeti információs rendszerek adattartalmának összevetése alapján megállapította, hogy a környezeti információs rendszerek az adatok döntő többségét (közel 90%) tartalmazzák, vagyis ténylegesen alkalmasak lehetnek a környezeti hatásvizsgálatok támogatására. Az általános törzsadatjegyzék valamint speciális létesítménytípusra készült hatástanulmányok adatjegyzékének összevetése alapján kimutatta továbbá, hogy a létesítmény-specifikus adatok csak 12%-os többletet jelentenek. Ezzel igazoltnak tekintette a törzsadatjegyzék általános alkalmazhatóságát.

5. A törzsadatjegyzék felhasználásával valamint az egyes információs rendszerek vizsgálati eredményei alapján útmutatót dolgozott ki, amelynek használhatóságát egy konkrét esettanulmányon keresztül tesztelte. Az útmutatóban meghatározta a környezeti hatásvizsgálatok alapállapot jellemzéséhez szükséges környezeti adatokat, az adatmodellt, az adatok geometriáját és megjelenítését.
6. A szerző az általános törzsadat-jegyzékre vonatkozóan elvégezte a szükséges környezeti objektumok osztályozását, amely során 6 objektumosztályt, 17 objektumcsoportot valamint 54 objektumtípust határozott meg.
7. Eredményei alapján minta rendszertervet dolgozott ki. Az elméleti modellben meghatározta a rendszer egyes fedvényeit, majd ezt követően a logikai adatmodellben táblázatos formában megadta az objektumtípusok tulajdonságait (geometriai és attribútum adatok).

Az eredmények gyakorlati alkalmazhatósága

A kutatási eredmény kiemelten a környezeti hatásvizsgálat alapállapot felvételi szakaszának kidolgozását támogatja, amelynek alapján a környezeti hatástanulmány elkészítése és ellenőrzése is hatékonyabbá, gyorsabbá válik. A gyakorlati alkalmazást kidolgozott útmutatóval segíti, melynek megvalósítását a gyakorlat széleskörűen (a felmérés által bizonyítottan a szakemberek 86%-a) igényli.

A szerző által elvégzett környezeti objektumok osztályozása alapját képezhetik egy későbbi, a hatástanulmányok elkészítésére vonatkozó jogszabályi változtatásnak, valamint a meglévő környezetvédelmi célú információs rendszerek adattartalmának felülvizsgálatához, a rendszerek tervezett összekapcsolásának megtervezéséhez is segítséget jelenthet.

A kidolgozott minta rendszerterv tartalmazza azokat a fedvényeket, amelyek a környezeti hatásvizsgálatok során szükségesek. A rendszerterv kialakítása biztosítja, hogy alkalmazása a kapcsolódó célokat szolgáló bármely térinformatikai rendszerben megvalósítható legyen.

Hivatkozott irodalom

- CSEH S., KOVÁTSNÉ NÉMETH M., PÁJER J. (2007): A környezetvédelmi engedélyezés követelményei, gyakorlata és fejlődés iránya. Projekt zárójelentés. NYME KKK, Sopron
- PÁJER J. (1998): Környezeti hatásvizsgálatok. Kézirat. Soproni Egyetem, Sopron
- PÁJER J. (2001): A környezeti hatásvizsgálatok alkalmazásának elemzése. In: Erdészeti lapok CXXXVI. évf. 6. szám

A szerző értekezés témájához kapcsolódó publikációi

Idegen nyelven megjelent tudományos közlemény

Elekné Fodor V., Pájer J. (2016): Application of Environmental Information Systems in Environmental Impact Assessment (In Hungary). *Acta Silvatica & Lignaria Hungarica* 13:(1). *A kézirat közlésre elfogadva.*

Elekné Fodor V. (2013): Environmental Impact Assessment of roads supported by Environmental Information Systems. In: Polgár A., Bazsó T., Lakatos F., Pájer J. (eds.): *International Workshop in Environmental Security and Management, Hungary, Sopron*, pp. 17-24. ISBN 978-963-334-124-7

Elekné Fodor V. (2012): Data of Environmental Impact Assessments and Information Systems. In: Neményi M. Heil B., Facskó F. (szerk.): *International Scientific Conference on Sustainable Development & Ecological Footprint, The Impact of Urbanization, Industrial and Agricultural Technologies on the Natural Environment, Sopron*. ISBN:978-963-334-047-9 (lektorált)

Elekné Fodor V. (2010): Data-pretension of the Environmental Impact Assessment of Roads. In P. Bikfai (ed.): *7th International Conference of PhD Students (Natural Science), University of Miskolc Innovation and Technology Transfer Centre*, pp. 17-21. ISBN: 978-963-661-941-1 9 (lektorált)

Magyar nyelvű tudományos közlemény

Elekné Fodor V., Pájer J. (2014): Környezeti információs rendszerek alkalmazása a környezeti hatásvizsgálatok során. In: Bidló A., Szabó Z. (szerk.): *Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Kari Tudományos Konferencia Kiadvány*. NYME, Erdőmérnöki Kar, Sopron, pp. 85-88. ISBN:978-963-359-033-1

Elekné Fodor V. (2013): Utak hatásvizsgálatának támogatása információs rendszerekkel. In: Keresztes G. (szerk.): Tavasz Szél 2013 Konferenciakötet, Budapest, pp. 408-414 ISBN: 978-963-895-602-6 (lektorált)

Elekné Fodor V. (2012): Monitoring rendszerek alkalmazása a környezeti teljesítmény fejlesztésében. In: Varga G. (szerk.): Környezeti kutatások 2008-2012. Nyugat-magyarországi Egyetem Kooperációs Kutatási Központ Nonprofit Kft., Sopron, pp. 53-56. ISBN: 978-963-359-002-7

Elekné Fodor V. (2012): Utak hatásvizsgálatához szükséges környezeti adatok vizsgálata. In: Lakatos F., Szabó Z. (szerk.): Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Kari Tudományos Konferencia Kiadvány. Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Sopron, pp. 164-168. ISBN: 978-963-334-041-7

Elekné Fodor V. (2010): Hazai információs rendszerek alkalmazhatósága a környezeti hatásvizsgálat során. In: Füzesi I., Béres Cs., Merk i., Borzsák I. (szerk.): Nyugat-Dunántúl környezeti állapota - Helyzetkép és kihívások. NYME Savaria Egyetemi Központ TTK, MTA Vas megyei Tudományos Testület, Szombathelyi Tudományos Társaság, Szombathely, pp. 39-47.

Felsőoktatási tankönyv

Elekné Fodor V., Varga G. (2015): Környezetvédelmi információs és monitoring rendszerek. Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, pp. 185. ISBN 978-963-334-223-7

Tanulmányok, kutatási jelentések

Elekné Fodor V., Koronikáné Pécsinger J., Pájer J., Pintéerné Nagy E. (2011): Vasúti létesítmények környezeti hatásainak azonosítása. NYME EMK KFI, Sopron, pp.1-56.

Pájer J., **Elekné Fodor V.**, Koronikáné Pécsinger J., Pintéerné Nagy E. (2011): A környezetterhelés értékelésének módszertani fejlesztése, különös tekintettel a védelmi tervek készítésének szempontjaira. Nyugat-magyarországi Egyetem Kooperációs Kutatási Központ Nonprofit Kft., Sopron, pp. 1-91.

Pájer J., **Elekné Fodor V.**, Koronikáné Pécsinger J., Pintéerné Nagy E. (2011): A környezetterhelés értékelésének módszertani fejlesztése a természetben okozott károsodás jelentőségének értékeléséhez. Kutatási jelentés, NymE EMK KFI Környezetvédelmi Intézeti Tanszék, Sopron, pp.1-80.

Czupy I., **Elekné Fodor V.**, Kiss Zs., Koronikáné Pécsinger J., Pájer J., Varga G., Vig P., Vincze M. (2011): Előzetes Vizsgálati Dokumentáció a Sopron, Pozsonyi úti (4902/23. hrsz.) inert hulladéklerakóban deponált inert hulladék kitermeléséhez. Nyugat-magyarországi Egyetem Kooperációs Kutatási Központ Nonprofit Kft., Sopron, pp. 1-46.

Ecsedi H., **Fodor V.**, Varga G. (2007): Kistérségi fejlesztések környezeti adatigényeinek vizsgálata. In: Pájer J. (szerk.): A környezeti hatásvizsgálat módszertanának és alkalmazásának fejlesztése, IV. kötet: Térinformatikai alapú környezetbiológiai adatbázis kifejlesztése a Paksi Atomerőmű körzetében. NYME Környezeti Erőforrás-gazdálkodási és -védelmi kooperációs Kutatási Központ, Sopron, pp. 1-140.

Czupy I., **Fodor V.**, Koronikáné Pécsinger J., Pájer J. (2007): Előzetes vizsgálati dokumentáció Hajdúbagos – Konyár közötti összekötő út létesítéséhez. NYME EMK Környezet- és Földtudományi Intézet, Sopron, pp. 1-30.

Pájer J., Katonáné Gombás K., Kovács M., **Fodor V.**, Pintérmé Nagy E., Szász S. (2007): A szabályozás követelményei, gyakorlata és fejlesztési iránya. In Pájer J. (szerk): A környezeti hatásvizsgálat módszertanának és alkalmazásának fejlesztése, I. kötet: A környezetvédelmi engedélyezés követelményei, gyakorlata és fejlesztési iránya. NYME Környezeti Erőforrás-gazdálkodási és -védelmi Kooperációs Kutatási Központ, Sopron, pp. 5-16.

Pájer J, Katonáné G K, Kovács M, Kovács N, Koronikáné P J, Nagy T, Pintérmé N E, Polgár A, Szabó GY, **Fodor V**, Széll A (2006): A környezeti hatásvizsgálatok fejlesztése: A kérdőíves és szóbeli megkérdezések illetve a tartalomelemzés végrehajtása, Nyugat-magyarországi Egyetem Környezeti Erőforrás-gazdálkodási és -védelmi Kooperációs Kutatási Központ, Sopron, pp. 1-92.

Magyar nyelvű absztrakt

Elekné Fodor V. (2012): Utak környezeti hatásvizsgálatának adatigénye. In: Puskás J. (szerk.): VII. Regionális Természettudományi Konferencia, NYME Savaria Egyetemi Központ, Szombathely, 2012. január 26. Program és az előadások összefoglalói. pp.21

Poszter idegen nyelven

Elekné Fodor V. (2012): Data of Environmental Impact Assessments and Information Systems. International Scientific Conference on Sustainable Development & Ecological Footprint, The Impact of Urbanization, Industrial and Agricultural Technologies on the Natural Environment. Sopron, 2012. march 26-27.

Poszter magyar nyelven

Elekné Fodor V., Pájer J. (2013): Környezeti információs rendszerek alkalmazása a környezeti hatásvizsgálatok során. Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Kari Tudományos Konferencia, Sopron, 2013. december 10.

Elekné Fodor V. (2012): Utak környezeti hatásvizsgálatának adatigénye. VII. Regionális Természettudományi Konferencia. NYME Savaria Egyetemi Központ TTK, MTA Vas megyei Tudományos Testület, Szombathelyi Tudományos Társaság, Szombathely, 2012. január 26.

Konferencia előadás idegen nyelven

V. Elekné Fodor (2013): Environmental Impact Assessment of roads supported by Environmental Information Systems. International Workshop in Environmental Security and Management, The University of West Hungary, Faculty of Forestry, Hungary, Sopron, 2013. September 12-13.

V. Elekné Fodor (2010): Data-pretension of the Environmental Impact Assessment of Roads. Oral presentation In 7th International Conference of PhD Students (Natural Science), University of Miskolc, 2010. August 8-12.

Konferencia előadás magyar nyelven

Elekné Fodor V. (2014): Információs rendszerek a környezetvédelemben. Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége (MTESZ), Veszprém Megyei Szervezet, Soproni Országos Környezetvédelmi Konferencia, Sopron, 2014. október 14-16.

Elekné Fodor V. (2014): Információs rendszerek és adatbázisok. ZENFE – Képzők képzése és tananyagfejlesztő workshop, Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron, 2014. november 21.

Elekné Fodor V. (2013): Utak hatásvizsgálatának támogatása információs rendszerekkel. Doktoranduszok Országos Szövetsége - Tavaszi Szél 2013 Konferencia, Sopron, 2013. május 31.- június 2.

Elekné Fodor V. (2011): Utak hatásvizsgálatához szükséges környezeti adatok vizsgálata. Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Kari Tudományos Konferencia, Sopron, 2011. október 5.

Elekné Fodor V. (2011): Monitoring rendszerek alkalmazása a környezeti teljesítmény fejlesztésében. Nyugat-magyarországi Egyetem Kooperációs Kutatási Központ Nonprofit Kft. projektzáró Konferencia, Sopron, 2011. május 24.

Elekné Fodor V. (2010): Hazai információs rendszerek alkalmazhatósága a környezeti hatásvizsgálat során. "Nyugat-Dunántúl környezeti állapota - Helyzetkép és kihívások" nemzetközi konferencia. NYME Savaria Egyetemi Központ TTK, MTA Vas megyei Tudományos Testület, Szombathelyi Tudományos Társaság, Szombathely, 2010. november 12.

Fodor V., Pájer J., Pintérmé Nagy E. (2006): A szabályozás követelményei, gyakorlata és fejlesztési iránya. A környezeti hatásvizsgálatok módszertani fejlesztése szimpózium, NYME Környezeti Erőforrás-gazdálkodási és -védelmi Kooperációs Kutatási Központ, Sopron, 2006. szeptember 14-15.

Szakedolgozat

Elekné Fodor V. (2008): Utak hatásvizsgálatainak adatigénye. Sopron (Környezetirányítási szakértői szakdolgozat) 45 p.